

Klassieke Olympiaden 2020-2021

Pensum Grieks

Ronde 2

Inleiding

In *Het Symposium*, of *De Lapithen* van de Griekse auteur Lucianus (2e eeuw n. Chr.) vertelt een zekere Lucinus aan zijn vriend Philo wat er allemaal gebeurd is op het symposium (= diner) van de bruiloft van Aristaenetus' dochter Cleanthis met Chaereas, de zoon van Eucritus.

Er waren verscheidene filosofen van verschillende scholen aanwezig:

- Zenothemis en Diphilus, aanhangers van de Stoa
- Cleodemus, aanhanger van Aristoteles
- Hermon, aanhanger van Epicurus
- Ion, aanhanger van Plato
- Alcidamas, aanhanger van de Cynische filosofie.

Wanneer het feest in volle gang is, komt er een slaafje van de stoïcijnse filosoof Hetoimocles binnen, die een brief van zijn meester aan de gastheer Aristaenetus overhandigt. Hetoimocles was niet uitgenodigd voor de bruiloft. Hieronder staat de inhoud van deze brief.

Tekst

1

Ἐτοιμοκλῆς φιλόσοφος Ἀρισταινέτω.

Ὅπως μὲν ἔχω πρὸς δεῖπνα, ὁ παρεληλυθὼς μοι βίος ἅπας
μαρτύριον ἂν γένοιτο· ὅς γε ὁσημέραι πολλῶν ἐνοχλούντων παρὰ
πολὺ σοῦ πλουσιωτέρων ὅμως οὐδὲ πώποτε φέρων ἐμαυτὸν

5

ἐπέδωκα εἰδὼς τοὺς ἐπὶ τοῖς συμποσίοις θορύβους καὶ παροινίας.
Ἐπὶ σοῦ δὲ μόνου εἰκότως ἀγανακτῆσαί μοι δοκῶ, ὅς τοσοῦτον
χρόνον ὑπ' ἐμοῦ λιπαρῶς τεθεραπευμένος οὐκ ἠξίωσας ἐναριθμη-
σαι κάμει τοῖς ἄλλοις φίλοις, ἀλλὰ μόνος ἐγὼ σοι ἄμοιρος, καὶ
ταῦτα ἐν γειτόνων οἰκῶν. Ἀνιῶμαι οὖν ἐπὶ σοὶ τὸ πλεον οὕτως

10

ἀχαρίστῳ φανέντι· ἐμοὶ γὰρ ἡ εὐδαιμονία οὐκ ἐν ὑὸς ἀγρίου
μοίρα ἢ λαγωοῦ ἢ πλακοῦντος, ἃ παρ' ἄλλοις ἀφθόνως ἀπολαύω
τὰ καθήκοντα εἰδόσιν, ἐπεὶ καὶ τήμερον παρὰ τῷ μαθητῇ
Παμμένει δεῖπνῆσαι πολυτελές, ὡς φασι, δεῖπνον δυνάμενος οὐκ
ἐπένευσα ἰκετεύοντι, σοὶ ὁ ἀνόητος ἐμαυτὸν φυλάττων. Σὺ δὲ

15

ἡμᾶς παραλιπὼν ἄλλους εὐωχεῖς, εἰκότως· οὕτω γὰρ δύνασαι
διακρίνειν τὸ βέλτιον οὐδὲ τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν ἔχεις.
Ἀλλὰ οἶδα ὅθεν μοι ταῦτα, παρὰ τῶν θαυμαστῶν σου φιλοσόφων,
Ζηνοθέμιδος καὶ Λαβυρίνθου, ὧν—ἀπείη δὲ ἡ Ἀδράστεια—συλ-
λογισμῶ ἐνὶ ἀποφράξει ἂν μοι τάχιστα δοκῶ τὰ στόματα.

20

Ἦ εἰπάτω τις αὐτῶν, τί ἐστὶ φιλοσοφία; ἢ τὰ πρῶτα ταῦτα, τί
διαφέρει σχέσις ἕξεως; Ἴνα μὴ τῶν ἀπόρων εἶπω τι, Κερατίναν

ἢ Σωρείτην ἢ Θερίζοντα λόγον.

Ἄλλὰ σὺ μὲν ὄναιο αὐτῶν. Ἐγὼ δὲ ὡς ἂν μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν
ἠγούμενος εἶναι οἴσω ῥαδίως τὴν ἀτιμίαν. Καίτοι ὅπως μὴ ἐς
25 ἐκείνην ἔχῃς καταφεύγειν τὴν ἀπολογίαν ὕστερον, ἐπιλαθέσθαι
λέγων ἐν τοσοῦτῳ θορύβῳ καὶ πράγμασι, δὶς σε τήμερον προσ-
ηγόρευσα καὶ ἔωθεν ἐπὶ τῇ οἰκίᾳ καὶ ἐν τῷ Ἀνακείῳ θύοντα
ὕστερον. Ταῦτα ἐγὼ τοῖς παροῦσιν ἀπολελόγημαι.

Εἰ δὲ δείπνου ἔνεκα ὀργίζεσθαί σοι δοκῶ, τὸ κατὰ τὸν Οἰνέα
30 ἐννόησον· ὄψει γὰρ καὶ τὴν Ἄρτεμιν ἀγανακτοῦσαν, ὅτι μόνην
αὐτὴν οὐ παρέλαβεν ἐκεῖνος ἐπὶ τὴν θυσίαν τοὺς ἄλλους θεοὺς
ἔστιν. Φησὶ δὲ περὶ αὐτῶν Ὅμηρος ὧδέ πως·

ἢ λάθεται ἢ οὐκ ἐνόησεν, ἀάσατο δὲ μέγα θυμῷ·
καὶ Εὐριπίδης·

35 Καλυδῶν μὲν ἦδε γαῖα, Πελοπίας χθονὸς
ἐν ἀντιπόρθμοις, πεδί' ἔχουσ' εὐδαίμονα.

καὶ Σοφοκλῆς·

σὺς μέγιστον χρῆμ' ἐπ' Οἰνέως γύαις
ἀνήκε Λητοῦς παῖς ἐκηβόλος θεά.

40 Ταῦτά σοι ἀπὸ πολλῶν ὀλίγα παρεθέμην, ὅπως μάθῃς οἶον
ἄνδρα παραλιπὼν Δίφιλον ἐστιᾶς καὶ τὸν υἱὸν αὐτῷ παραδέδωκας,
εἰκότως· ἠδὺς γάρ ἐστι τῷ μεираκίῳ καὶ πρὸς χάριν αὐτῷ
σύνεστιν. Εἰ δὲ μὴ αἰσχρὸν ἦν ἐμὲ λέγειν τὰ τοιαῦτα, κἄν τι

προσέθηκα, ὅπερ σύ, εἰ θέλεις, παρὰ Ζωπύρου τοῦ παιδαγωγοῦ
45 αὐτοῦ μάθοις ἂν ἀληθὲς ὄν. Ἄλλ' οὐ χρὴ ταράττειν ἐν γάμοις οὐδὲ
διαβάλλειν ἄλλους, καὶ μάλιστα ἐφ' οὕτως αἰσχροῖς αἰτίαις· καὶ
γὰρ εἰ Δίφιλος ἄξιος δύο ἤδη μαθητᾶς μου περισπάσας, ἀλλ'
ἔγωγε φιλοσοφίας αὐτῆς ἔνεκα σιωπήσομαι.

Προσέταξα δὲ τῷ οἰκέτῃ τούτῳ, ἦν διδῶς αὐτῷ μοῖραν τινα
50 ἢ συὸς ἢ ἐλάφου ἢ σησαμοῦντος, ὡς ἐμοὶ διακομίσειεν καὶ ἀντὶ τοῦ
δείπνου ἀπολογία γένοιτο, μὴ λαβεῖν, μὴ καὶ δόξωμεν ἐπὶ τούτῳ
πεπομφέναι.

Na het voorlezen van de brief valt er een pijnlijke stilte. Dan grijpt Cleodemus, aanhanger van Aristoteles, de gelegenheid aan ruzie te zoeken met de stoïcijnen.

Ὁ Κλεόδημος δὲ καὶ πάλαι τινὸς ἀφορμῆς δεόμενος—ἐβούλετο
55 γὰρ συμπλακῆναι τοῖς Στωϊκοῖς καὶ διερρήγνυτο οὐκ ἔχων ἀρχὴν
εὐλογον—τότε οὖν τὸ ἐνδόσιμον παρασχούσης τῆς ἐπιστολῆς,
“Τοιαῦτα,” ἔφη, “ἐξεργάζεται ὁ καλὸς Χρύσιππος καὶ Ζήνων ὁ
θαυμαστὸς καὶ Κλεάνθης, ῥημάτια δύστηνα καὶ ἐρωτήσεις μόνον
καὶ σχήματα φιλοσόφων, τὰ δ' ἄλλα Ἐτοιμοκλεῖς οἱ πλεῖστοι·
60 καὶ αἱ ἐπιστολαὶ ὁρᾶτε ὅπως πρεσβυτικάι, καὶ τὸ τελευταῖον
Οἶνεὺς μὲν Ἀρισταίνετος, Ἐτοιμοκλῆς δὲ Ἄρτεμις. Ἡράκλεις,
εὐφημα πάντα καὶ ἐορτῆ πρέποντα.” “Νὴ Δί’,” εἶπεν ὁ Ἑρμῶν
ὑπερκατακείμενος· “ἀκηκόει γάρ, οἶμαι, ἕν τινα ἐσκευάσθαι

Ἀρισταινέτω ἐς τὸ δεῖπνον, ὥστε οὐκ ἄκαιρον ὄετο μεμνησθαι
 65 τοῦ Καλυδωνίου. Ἀλλὰ πρὸς τῆς Ἑστίας, ὦ Ἀρισταίνετε, πέμπε
 ὡς τάχιστα τῶν ἀπαρχῶν, μὴ καὶ φθάσῃ ὁ πρεσβύτες ὑπὸ λιμοῦ
 ὥσπερ ὁ Μελέαγρος ἀπομαρανθεῖς. Καίτοι οὐδὲν ἂν πάθοι δεινόν·
 ἀδιάφορα γὰρ ὁ Χρυσίππος τὰ τοιαῦτα ἠγεῖτο εἶναι.” “Χρυσίππου
 γὰρ μέμνησθε ὑμεῖς;” ἔφη ὁ Ζηνόθεμις ἐπεγείρας ἑαυτὸν καὶ
 70 φθεγζάμενος παμμέγεθες, “Ἡ ἀφ’ ἐνὸς ἀνδρὸς οὐκ ἐννόμως φιλο-
 σοφοῦντος, Ἐτοιμοκλέους τοῦ γόητος, μετρεῖτε τὸν Κλεάνθη καὶ
 Ζήνωνα, σοφοὺς ἄνδρας; Τίνες δὴ καὶ ὄντες ὑμεῖς ἐρεῖτε ταῦτα;
 Οὐ σὺ μὲν τῶν Διοσκούρων ἤδη, ὦ Ἑρμῶν, τοὺς πλοκάμους περι-
 κέκαρκας χρυσοῦς ὄντας καὶ δώσεις δίκην παραδοθεὶς τῷ δημίῳ,
 75 σὺ δὲ τὴν Σωστράτου γυναῖκα τοῦ μαθητοῦ ἐμοίχευες, ὦ Κλεό-
 δημε, καὶ καταληφθεὶς τὰ αἰσχίστα ἔπαθες; Οὐ σιωπήσεσθε οὖν
 τοιαῦτα συνεπιστάμενοι αὐτοῖς;” “ Ἄλλ’ οὐ μαστροπὸς ἐγὼ τῆς
 ἑμαυτοῦ γυναικός,” ἦ δ’ ὅς ὁ Κλεόδημος, “ὥσπερ σύ, οὐδὲ τοῦ ξένου
 μαθητοῦ λαβὼν τοῦφόδιον παρακαταθήκας ἔπειτα ὄμοσα κατὰ
 80 τῆς Πολιάδος μὴ εἰληφέναι, οὐδ’ ἐπὶ τέτταρσι δραχμαῖς δανείζω,
 οὐδὲ ἄγχω τοὺς μαθητάς, ἢν μὴ κατὰ καιρὸν ἀποδώσι τοὺς
 μισθοὺς.” “ Ἄλλ’ ἐκεῖνο,” ἔφη ὁ Ζηνόθεμις, “οὐκ ἂν ἕξαρνος γένοιο μὴ
 οὐχὶ φάρμακον ἀποδόσθαι Κρίτωνι ἐπὶ τὸν πατέρα.”

Hierna wordt er met wijn gegooid en ontstaat er een vechtpartij.

85 Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτ' ἐγίνετο, ποικίλα, ὦ Φίλων, ἐγὼ πρὸς ἑμαυτὸν
ἐνενόουν τὸ πρόχειρον ἐκεῖνο, ὡς οὐδὲν ὄφελος ἦν ἄρα ἐπίστασθαι
τὰ μαθήματα, εἰ μὴ τις καὶ τὸν βίον ρυθμίζοι πρὸς τὸ βέλτιον·
ἐκείνους γοῦν περιττοὺς ὄντας ἐν τοῖς λόγοις ἐώρων γέλωτα ἐπὶ
τῶν πραγμάτων ὀφλισκάνοντας. Ἐπειτα δὲ εἰσήει με, μὴ ἄρα τὸ
90 ὑπὸ τῶν πολλῶν λεγόμενον ἀληθὲς ἦ καὶ τὸ πεπαιδεῦσθαι ἀπάγη
τῶν ὀρθῶν λογισμῶν τοὺς ἐς μόνον τὰ βιβλία καὶ τὰς ἐν ἐκείνοις
φροντίδας ἀτενὲς ἀφορῶντας· τοσούτων γοῦν φιλοσόφων παρόν-
των οὐδὲ κατὰ τύχην ἓνα τινὰ ἔξω ἀμαρτήματος ἦν ἰδεῖν, ἀλλ'
οἱ μὲν ἐποίουν αἰσχρά, οἱ δ' ἔλεγον αἰσχίῳ· οὐδὲ γὰρ ἐς τὸν οἶνον
95 ἔτι ἀναφέρειν εἶχον τὰ γινόμενα λογιζόμενος οἷα ὁ Ἐτοιμοκλῆς
ἄσιτος ἔτι καὶ ἄποτος ἐγεγράφει.

Lucianus, *Het Symposium* 22-27; 30-32; 34

Aantekeningen

1	Ἐτοιμοκλῆς	<i>vul aan: λέγει (τάδε)</i>
2	ὅπως ἔχω πρὸς + <i>acc.</i> παρεληλυθώς	hoe ik denk over <i>ptc. perf. act. van παρέρχομαι –</i> voorbijgaan
3	τὸ μαρτύριον ὅς γε ὄσημέραι <i>bijw.</i>	bewijs immers, ik dagelijks
3-4	ὄσημέραι <i>t/m</i> πλουσιωτέρων ἐνοχλέω παρὰ πολὺ	<i>gen. abs.</i> lastigvallen; <i>vul aan: με</i> = πολλῶ (te verbinden met de <i>comparativus</i> πλουσιωτέρων) <i>gen. van vergelijking</i>
4	σοῦ φέρων	bereidwillig
4-5	ἐμαυτὸν ἐπιδίδωμι	de uitnodiging aannemen
5	ὁ θόρυβος ἡ παροιμία	herrie dronkemansgeklets
6	ἀγανακτέω ἐπὶ + <i>gen.</i> εἰκότως <i>bijw.</i> ὄς	boos zijn op, zich ergeren aan terecht <i>het antecedent hiervan is σοῦ (r. 6)</i>
7	λιπαρῶς <i>bijw.</i> ἀξιόω ἐναριθμέω + <i>dat.</i>	vol toewijding het de moeite waard vinden rekenen tot
8	καμὲ ἐγώ σοι ἄμοιρος	= καὶ ἐμὲ <i>vul aan: εἰμί</i> niet door jou uitgenodigd
8-9	καὶ ταῦτα	en dat nog wel
9	ἐν γειτόνων ἀνιάομαι ἐπὶ + <i>dat.</i> τὸ πλεόν	om de hoek (<i>letterlijk: in <het huis> van</i> de burenen) verontwaardigd zijn wegens in het bijzonder
10	ἀχάριστος φαίνομαι, <i>aor. ἐφάνην</i> ἡ εὐδαιμονία εἶναι ἐν + <i>dat.</i> ὁ ὕς, ὑός	ondankbaar zich betonen <i>vul als persoonsvorm aan: ἐστί</i> gelegen zijn in everzwijgen
11	ἡ μοῖρα ὁ λαγῶς ὁ πλακοῦς, -οῦντος ᾶ ἀφθόνως <i>bijw.</i> ἀπολαύω	portie haas koek <i>het antecedent bij dit relativum wordt</i> <i>gevormd door de genoemde lekkernijen;</i> <i>vertaal: dingen die</i> overvloedig genieten (van)

12	τὰ καθήκοντα	plichten (<i>τὰ καθήκοντα is een vakterm in de stoïsche filosofie</i>)
	τήμερον	vandaag
	ὁ μαθητής, -οῦ	leerling
13	ὁ Παμμένης	Pammenes (<i>een eigennaam</i>)
	δειπνήσαι	<i>deze infinitivus hangt af van δυνάμενος, verderop in deze regel</i>
	πολυτελής	welvoorzien
14	ἐπινεύω + <i>dat.</i>	gehoor geven aan
	ἐπένευσα	<i>vul aan: αὐτῷ</i>
	φυλάττω	vrij houden (voor)
15	ἡμᾶς	<i>de spreker bedoelt alleen zichzelf</i>
	παραλείπω	overslaan
	εὐωχέω	onthalen, laten smullen
	εἰκότως	<i>zie regel 6</i>
16	διακρίνω	onderscheiden
	ἡ καταληπτικὴ φαντασία	het vermogen direct een juist oordeel te vellen (<i>vakterm uit de stoïsche filosofie</i>)
17	ταῦτα	<i>vul als persoonsvorm aan: γέγονε</i>
17-18	παρὰ τ/μ Λαβυρίνθου	<i>uitleg van ὄθεν</i>
18	ὁ Λαβύρινθος	Labyrint (<i>persoonsnaam; het woord λαβύρινθος betekent 'doolhof'</i>)
	ἀπείη δὲ ἡ Ἀδράστεια	vergeef me dat ik het zeg (<i>letterlijk: "mogeAdrasteia afwezig zijn".Adrasteia, 'de onontkoombare', is een epitheton van Nemesis, de godin van de wraak.</i>)
	ὁ συλλογισμός	syllogisme (<i>een filosofische redenering van het volgende type: 1. de mens is sterfelijk; 2. Socrates is een mens; uit 1. en 2. volgt 3. Socrates is sterfelijk</i>)
19	ἀποφράττω	snoeren; <i>het object hierbij is τὰ στόματα, aan het einde van de regel</i>
	ἄν	<i>te verbinden met ἀποφράξαι; de infinitivus + ἄν is op te vatten als een potentialis</i>
20	<i>het eerste</i> ἢ	kom op
	εἰπάτω	<i>imperat. 3 ev.: laat hij maar eens ...</i>
	<i>het tweede</i> ἢ	of liever
	τὰ πρῶτα	de basisbegrippen
21	ἡ σχέσις, -εως	situatie
	ἡ ἕξις, -εως	toestand (<i>de stoïcijnen maakten een principieel onderscheid tussen een voorbijgaande situatie en een permanente toestand</i>)
	ἄπορος	lastig
	ὁ Κερατίνης	de Hoorndrager

22	ὁ Σωρείτης ὁ Θερίζων λόγος	de Stapel de Maaier
	<i>De Hoorndrager, de Stapel en de Maaier zijn drie voorbeelden van drogredeningen waarover de stoïcijnen druk discussieerden. De Hoorndrager luidt: "Alles wat je niet bent kwijtgeraakt, heb je; je bent geen hoorntjes kwijtgeraakt, dus je hebt hoorntjes." De Stapel luidt: "Als je van een stapel graankorrels telkens een korrel wegneemt, blijft het een stapel, dus als er nog maar één graankorrel over is, dan is dat ook een stapel." De Maaier stelt dat iemand die beweert dat hij de oogst op zijn land gaat binnenhalen, daar niet toe in staat is.</i>	
23	ὄναιο αὐτῶν ἄν	<i>opt. aor. 2 ev. med. van ὀνίναμαι + gen. – profiteren van hiermee worden Zenothemis en Labyrint bedoeld te verbinden met εἶναι (r. 24); de infinitivus + ἄν is op te vatten als een potentialis</i>
24	ἐς	= εἰς
25	ἔχω + <i>inf.</i> καταφεύγω ἐς + <i>acc.</i> ἡ ἀπολογία ἐπιλανθάνομαι + <i>gen., aor.</i> ἐπελαθόμην	kunnen zijn toevlucht nemen tot uitvlucht vergeten; <i>vul aan:</i> μου
26	θορύβῳ τήμερον	<i>zie regel 5 zie regel 12</i>
26-27	προσαγορεύω τὸ Ἄνάκειον	aanspreken, groeten het Anakeion (<i>tempel van de tweelingbroers Castor en Pollux, zoons van Zeus</i>)
28	θύοντα ἀπολογέω τὸ κατὰ τὸν Οἰνέα	<i>congrueert met σε (r. 26)</i> ter rechtvaardiging van mijn gedrag vertellen wat Oeneus overkomen is (<i>Oeneus was koning van Calydon, een stad in Aetolië. Artemis was boos omdat hij alleen aan haar geen offer had gebracht, en daarom liet ze een enorm everzwijn het land verwoesten</i>)
30	ἐννοέω ὄψει ἀγανακτέω	bedenken <i>ind. fut. 2 ev. med. van ὀράω</i> boos zijn
31	παραλαμβάνω ἐπί + <i>acc.</i>	uitnodigen voor
32	ἐστιάω	trakteren
33	λάθετ' νοέω ἀάω, <i>aor.</i> ἀασάμην	= ἐπελάθετο (<i>zie r. 25</i>) (eraan) denken een fout maken

35	ἡ Καλυδών	<i>eigennaam van een stad en landstreek in Aetolië, gelegen aan de noordkant van de Corinthische Golf; vul aan: ἐστὶ</i>
	ἡ Πελοπία χθών	<i>het land van Pelops (hiermee wordt de Peloponnesus bedoeld)</i>
36	τὰ ἀντίπορθμα	de overkant
	τὸ πεδίον	vlakke
38	τὸ συὸς χρῆμα	= ὁ σῦς – zwijn
	ὁ γύης, γύου	akker
39	ἀνίημι ἐπί + <i>dat.</i>	loslaten op
	ἡ Λητώ, Λητούς	Leto (<i>moeder van Artemis</i>)
	ἐκηβόλος (2)	van verre treffend
40	ἀπὸ πολλῶν	uit een groot aantal teksten
	παρατίθεμαι + <i>dat.</i>	voorleggen aan
41	παραλείπω	<i>zie regel 15</i>
	ὁ Δίφιλος	Diphilus (<i>hij was een stoïcijn en de leraar van Aristaenetus' zoon Chaereas</i>)
	ἐστιάω	<i>zie regel 32</i>
42	εἰκότως	<i>zie regel 6</i>
	τὸ μειράκιον	jongeman
	πρὸς χάριν	op een toegeeflijke manier
43	κᾶν	= καὶ ἄν (<i>hier begint de hoofdzin</i>)
44-45	ὄπερ (...) ἀληθὲς ὄν	<i>accusativus cum participio, afhankelijk van μάθοις ἄν</i>
44	ὁ Ζώπυρος	Zopyrus (<i>persoonsnaam</i>)
45	ταράττω	onrust zaaien
46	διαβάλλω	in diskrediet brengen
46-47	καὶ εἰ	hoewel
47	ἄξιός	<i>vul als persoonsvorm aan: ἐστὶ</i>
	ἄξιός ἐστι	hij verdient het
	περισπάω	afpikken
	ἀλλ'	toch
49-52	Προσέταξα <i>t/m</i> πεπομφέναι	μὴ λαβεῖν <i>in regel 51</i> (= niet accepteren) <i>hangt af van Προσέταξα δὲ τῷ οἰκέτῃ τούτῳ. Vertaal dus eerst Προσέταξα δὲ τῷ οἰκέτῃ τούτῳ μὴ λαβεῖν, en ga dan verder met ἣν διδῶς αὐτῷ enzovoort.</i>
49	ἣν	= εἰ ἄν
	ἡ μοῖρα	<i>zie regel 11</i>
50	ὁ σησαμοῦς, -οῦντος	sesamkoek
	διακομίζω	= κομίζω
	διακομίσειεν	<i>vul aan als object ταύτην τὴν μοῖραν</i>
51	ἡ ἀπολογία	compensatie

52	πεπομφέναι	<i>inf. perf. van πέμπω; het object hierbij is de slaaf die de brief bezorgd heeft</i>
54	Ὁ Κλεόδημος καὶ πάλαι ἢ ἀφορμή δεόμαι + <i>gen.</i>	<i>de persoonsvorm bij deze nominativus is ἔφη (r. 57)</i> al een hele tijd aanleiding zitten wachten op
55	συνπλέκομαι + <i>dat., aor.</i> συνεπλάκην διαρρήγνυμαι ἢ ἀρχή	ruzie maken met bijna ontploffen beginpunt
56	εὐλογος τὸ ἐνδόσιμον παρασχούσης τῆς ἐπιστολῆς	geschikt aanknopingspunt <i>gen. abs.; het lijdend voorwerp hierbij is het direct voorafgaande τὸ ἐνδόσιμον</i>
57	Τοιαῦτα ἐξεργάζομαι	<i>wijst vooruit naar ῥημάτια δύστηνα καὶ ἐρωτήσεις μόνον καὶ σχήματα φιλοσόφων (r. 58-59)</i> presteren; <i>de persoonsvorm ἐξεργάζεται staat in het enkelvoud, maar het onderwerp wordt gevormd door de drie na deze persoonsvorm genoemde personen</i>
57-58	ὁ Χρύσιππος, ὁ Ζήνων, ὁ Κλεάνθης	<i>Chrysippus, Zeno, Cleanthes (drie beroemde stoïsche filosofen, die de school van de Stoa hadden opgericht en tot bloei hadden gebracht)</i>
58	τὸ ῥημάτιον	woord
59	τὸ σχῆμα, -ατος τὰ δ' ἄλλα Ἑτοιμοκλεῖς οἱ πλεῖστοι	uiterlijk (<i>hiermee doelt Cleodemus op de karakteristieke mantel die filosofen graag droegen</i>) voor de rest net zulke mensen als Hetoimocles <i>vul aan: εἰσί</i>
60	πρεσβυτικάι τὸ τελευταῖον	hoogdravend; <i>vul aan: εἰσί</i> als hoogtepunt
61	Οἰνεὺς Ἑτοιμοκλῆς Ἡράκλεις	<i>vul als persoonsvorm aan: ἐστί (zie ook de aantekening bij regel 29)</i> <i>vul als persoonsvorm aan: ἐστί</i> <i>vocativus van Ἡρακλῆς: bij Heracles (Heracles werd door de stoïcijnen vereerd omdat hij door zijn deugd de onsterfelijkheid had bereikt)</i>
62	εὐφημα πρέπω + <i>dat.</i>	fraaie uitspraken passen bij

63	ὑπερκατακείμενος γάρ ὁ ὕς, ὑός ἐσκευάσθαι	op een hogere (<i>en dus eervollere</i>) plaats aan tafel aanliggend zeker <i>zie regel 10</i> <i>inf. perf. pas. van σκευάζω –</i> klaarmaken
64	ἄκαιρος μεμνήσθαι + <i>gen.</i>	ongepast melding maken van
65	τοῦ Καλυδωνίου	<i>vul hierbij aan: ὑός (zie de aantekening</i> <i>bij regel 29)</i>
66	ἡ Ἑστία τῶν ἀπαρχῶν φθάνω, <i>aor. ἔφθασα + ptc.</i>	Hestia (<i>godin van de gastvrijheid</i>) <i>vertaal:</i> een beetje van het heerlijke voedsel zo dadelijk ... (voorbeeld: φθάνει νοσήσας – zo dadelijk wordt hij ziek) <i>hiermee wordt Hetoimocles bedoeld</i>
67	ὁ πρεσβύτης ὁ Μελέαγρος ἀπομαραίνομαι, <i>aor.</i> ἀπεμαράνθη Καίτοι ἀδιάφορος	Meleager (<i>persoonsnaam; Meleager was</i> <i>de zoon van Oeneus; hij doodde het</i> <i>everzwijn dat Artemis voor straf naar het</i> <i>land van Oeneus gestuurd had. Later</i> <i>stierf hij door een vervloeking een</i> <i>gruwelijke dood, waarbij zijn lichaam van</i> <i>binnenuit verteerd werd.)</i> wegkwijnen Maar toch
68	Καίτοι ἀδιάφορος	onbelangrijk (<i>vakterm uit de stoïsche</i> <i>filosofie, die aangeeft dat alle</i> <i>gebeurtenissen als zodanig onbelangrijk</i> <i>zijn; het enige wat volgens de Stoa wel</i> <i>belangrijk is, is de houding die je</i> <i>inneemt ten opzichte van de</i> <i>gebeurtenissen)</i>
69	γάρ μεμνήσθαι + <i>gen.</i>	wat krijgen we nou? <i>zie regel 64</i>
70	ἐπεγείρω ἑαυτόν φθέγγομαι παμμέγεθες <i>bijw.</i> ἢ ἀπό + <i>gen.</i> ἐννόμως <i>bijw.</i>	zich oprichten zijn stem verheffen heel luid soms (<i>leidt een vraag in</i>) op grond van op de juiste manier
71	ὁ γόης, γόητος μετρέω	bedrieger beoordelen
72	δὴ καὶ	dan wel
73	Οὐ	soms niet? (<i>leidt een vraag in waarop</i> <i>het antwoord 'ja' verwacht wordt</i>)

	οἱ Διόσκουροι	de Dioscuren (<i>dit zijn Castor en Pollux; zie aantekening bij r. 27. Zenothemis bedoelt hier beelden van de Dioscuren, niet de Dioscuren zelf.</i>)
	ὁ πλόκαμος	haarlok (<i>godenbeelden hadden vaak gouden haar</i>)
74	περικεῖρω <i>perf.</i> περικέκαρκα δίδωμι δίκην παραδίδωμι + <i>dat.</i>	afscheren gestraft worden overleveren aan
75	ὁ δῆμιος μοιχεύω + <i>acc.</i>	beul overspel plegen met
76	καταλαμβάνω τὰ αἴσχιστα Οὐ	op heterdaad betrappen een heel vernederende straf <i>zie regel 73</i>
77	συνεπίσταμαι ἑμαυτῷ αὐτοῖς ὁ μαστροπός ἐγώ	ik heb op mijn geweten = ἑαυτοῖς pooier <i>vul aan: εἰμί</i>
78	ἦ δ' ὄς	hij zei
79	τοῦφόδιον αἰ παρακαταθήκαι παρακαταθήκας κατά + <i>gen.</i>	= τὸ ἐφόδιον – reisgeld onderpand <i>predicatieve bepaling bij τοῦφόδιον bij (in een eed; voorbeeld: κατὰ τοῦ Διός – bij Zeus)</i>
80	ἡ Πολιάς, -άδος εἰληφέναι ἐπὶ τέτταρσι δραχμαῖς δανείζω	Beschermster van de stad (<i>titel van de godin Athena</i>) <i>inf. perf. act. van λαμβάνω</i> tegen een rente van vier procent geld uitlenen
81	ἄγχω ἦν κατὰ καιρόν ἀποδίδωμι	afranselen = εἰ ἄν op de afgesproken dag betalen
81-82	ὁ μισθός	lesgeld
82	ἔξαρνος γίγνομαι	ontkennen
82-83	μὴ οὐχί	<i>deze woorden kunnen onvertaald blijven</i>
83	τὸ φάρμακον ὁ Κρίτων ἐπί + <i>acc.</i>	vergif Crito (<i>een verder onbekende persoon</i>) om te gebruiken tegen
85	<i>In het nu volgende gedeelte vertelt Lucinus aan Philo hoe hij de gebeurtenissen zelf ervaren heeft.</i> ἐν ὅσῳ ποικίλος ποικίλα <i>onz. mv.</i>	terwijl allerlei <i>lijdend voorwerp bij ἐνενόουν (r. 86)</i>

86	τὸ πρόχειρον ἐκεῖνο οὐδὲν ὄφελός ἐστι + <i>inf.</i> ἄρα	zoals de voor de hand liggende gedachte het heeft geen enkel nut om blijkbaar
87	τὰ μαθήματα ῥυθμίζω πρὸς + <i>acc.</i>	de filosofische leerstellingen in overeenstemming brengen met
88	γοῦν	tenminste
88	περιττός ἐν + <i>dat.</i> ἑώρων	bedreven in <i>imperfectum van ὀράω</i>
88-89	γέλωτα ὀφλισκάνω	zich belachelijk maken
89	τὰ πράγματα εἰσήει + <i>acc.</i> μὴ ἄρα + <i>con.</i>	dadem de gedachte kwam bij ... op dat blijkbaar toch
90	οἱ πολλοί καὶ τὸ πεπαιδεῦσθαι	de meeste mensen namelijk dat het studeren (<i>dit is het onderwerp van ἀπάγη</i>)
91-92	ἡ φροντίς, -ίδος	gedachte
92	ἀτενές <i>bijw.</i>	onophoudelijk
91-92	ἀφοράω ἐς + <i>acc.</i>	zich verdiepen in
92-93	τοσοῦτων γοῦν φιλοσόφων παρόντων γοῦν	<i>gen. abs.</i> <i>zie regel 88</i>
93	κατὰ τύχην ἔξω + <i>gen.</i> ἦν	werkelijk zonder = ἐξῆν
94	αἰσχίω <i>onz. mv. acc.</i>	<i>comparativus van αἰσχρός</i>
95	ἀναφέρω + <i>acc.</i> ἐς + <i>acc.</i> εἶχον ἔχω + <i>inf.</i>	de schuld van ... geven aan <i>1e pers. ev. imperf. van ἔχω</i> kunnen
96	ἄσιτος ἄποτος	zonder gegeten te hebben zonder gedronken te hebben

Commentaar

Dit hieronder staande tekst is bedoeld om enige achtergrond te schetsen bij de lektuur. Het is niet zo dat alles uit dit commentaar in de wedstrijd zal worden bevraagd, maar de organisatie is van mening dat zinvol lezen van het pensum enig inzicht in de cultuurhistorische achtergrond veronderstelt. De belangrijkste elementen van de filosofische stromingen worden bij de deelnemers bekend verondersteld.

Lucianus leefde in de tweede eeuw na Christus. Over zijn leven hebben we nauwelijks informatie naast wat hij in zijn eigen werken schrijft; het probleem daarbij is dat we niet zeker weten hoe betrouwbaar die door hemzelf geleverde informatie is. Men neemt aan dat hij rond 120 n. Chr. geboren is in de stad Samosata in Syrië. In die tijd was Syrië deel van het Romeinse keizerrijk. In het oostelijk deel van het Romeinse rijk werd veelal Grieks gesproken, maar er werden ook vele andere talen gebruikt. Lucianus' moedertaal was Syrisch; Grieks heeft hij later geleerd. Waarschijnlijk heeft hij in Klein-Azië (het tegenwoordige Turkije) een opleiding tot redenaar gevolgd, zoals zoveel jongemannen van goede afkomst dat deden. Hier heeft hij zijn kennis en beheersing van het Grieks vervolmaakt.

In Lucianus' tijd was de belangrijkste literaire stroming de Tweede Sofistiek. Zogeheten sofisten (erudiete redenaars) reisden de hele Griekstalige wereld rond en gaven overal voorstellingen, waarbij ze al improviserend redevoeringen hielden op thema's die door het publiek werden aangedragen. Er waren ook standaardthema's; een populaire thema was bijvoorbeeld de slag bij Thermopylae, waar 300 Spartanen zich doodvochten in de strijd tegen de Perzen (490 v. Chr.). Bij hun redevoeringen bedienden de redenaars zich van het klassieke Attisch uit de vierde eeuw v. Chr., dat in veel opzichten sterk afweek van het eigentijdse Grieks, de zogeheten koinè. Ook verwerkten de sofisten voortdurend verwijzingen naar de klassieke Griekse auteurs, zoals Homerus en de tragedieschrijvers. Voor de luisteraar is het de sport om alle citaten te herkennen en om na te gaan of de redenaar wel echt zuiver Attisch sprak.

Lucianus heeft een lange reeks literaire werken geschreven. Een groot aantal daarvan wordt aangeduid als satire. Dit wil zeggen dat hij de spot drijft met allerlei zaken die in zijn eigen tijd belangrijk gevonden werden. Hij heeft het hierbij vooral voorzien op schijnheiligheid. In het bijzonder steekt hij de draak met filosofen die zich niet aan hun eigen levensregels houden. Hierbij moeten we bedenken dat filosofie een vast onderdeel vormde van de opvoeding en dat filosofen overal te vinden waren.

De belangrijkste stromingen in de filosofie in Lucianus' tijd werden gevormd door de platonisten, de peripatetici of aristotelici, de epicureeërs, de stoïcijnen en de cynici.

- Platonisten nemen aan dat onze wereld een afschaduwing is van de zogeheten Ideeënwereld, een onstoffelijke wereld van eeuwige en onveranderlijke Ideeën; zo is iedere cirkel op aarde een onvolmaakte afschaduwing van de volmaakte Idee van de 'Cirkel'.
- Aristotelici verwerpen Plato's leer van de Ideeën en concentreren zich op allerlei aspecten van onze werkelijkheid: logica, ethiek, kennisleer, biologie enzovoort; aristotelici in de Romeinse keizertijd hielden zich vooral bezig met het interpreteren en becommentariëren van de werken van Aristoteles.
- Voor epicureeërs is genot het hoogste goed. Epicurus beschouwde afwezigheid van pijn en leed als de hoogste vorm van genot. Goden bestaan wel, maar bemoeien zich niet met de wereld. Concurrerende filosofische stromingen maakten vaak een karikatuur van Epicurus' opvattingen en verweten de epicureeërs dat ze alleen maar geïnteresseerd waren in lekker eten en drinken en seks.
- Stoïcijnen nemen aan dat de wereld tot in de kleinste details bestuurd wordt door een volmaakte rede. Doel van de filosoof is om in overeenstemming met deze rede te leven, wat inhoudt dat men alles blijmoedig aanvaardt, inclusief dingen die door de meeste mensen als onaangenaam of zelfs afschuwelijk worden beschouwd, zoals ziekte, armoede en foltering. Zulke dingen heb je immers niet zelf in de hand en je kunt er toch niets aan veranderen.
- De Cynische filosofen streefden naar totale onafhankelijkheid van alles en iedereen. Ze waren berucht om hun onbeschaafde en lompe gedrag. In navolging van de stichter van hun school, Diogenes (4e eeuw v. Chr.), trokken ze zich niets aan van algemeen aanvaarde fatsoensnormen; ze liepen in gescheurde kleren, hadden altijd een stok bij zich, waarmee ze mensen soms sloegen, bedelden om eten en drinken, en lieten ongegeneerd boeren en winden in het openbaar; ook scholden ze hun luisteraars stevig uit voor alles wat mooi en lelijk was.

De filosofen van de verschillende stromingen maakten hevig ruzie met elkaar.

Het *Symposium, of de Lapithen* past in de reeks satirische teksten van Lucianus. De titel *Symposium* verwijst naar het beroemde gelijknamige werk van Plato; hierin wordt een feest beschreven waarbij alle aanwezigen een lofrede houden op de god van de liefde, Eros. De ondertitel *De Lapithen* verwijst naar de bruiloft van de mythologische figuur Pirithous, een vriend van de beroemde Atheense held Theseus. Zijn bruiloft loopt uit op een geweldige vechtpartij tussen zijn eigen volk, de Lapithen, en de Centauren, onbeschaafde wezens die half mens en half paard waren. De ontwikkelde lezer kan dus op grond van de titel al verwachten dat het allemaal geweldig uit de hand zal gaan lopen. En die verwachting wordt niet beschaamd!